

Kuntaliiton EU-edunvalvonnan tavoitteet ja painopisteet 2018

EU:n monivuotinen rahoituskehys

EU:n komissio antaa esityksen EU:n seuraavasta monivuotisesta rahoituskehuksesta touko-kuussa 2018. Rahoituskehysneuvottelut tulevat olemaan poikkeuksellisen vaikeat. Rahoituskehyksessä tulee huomioida samanaikaisesti sekä ajankohtaiset haasteet että Iso-Britannian ero unionista. Brexit-neuvottelujen lisäksi Euroopan suurimpia haasteita ovat muuttoliike, sisäinen ja ulkoinen turvallisuus sekä puolustus.

Keskeisiä uuden rahoituskehyskauden tavoitteita ovat hallinnon selkeyttäminen, sääntelyn keventäminen sekä joustavuuden lisääminen. Nämä ovat myös paikallis- ja aluetason näkökulmasta tärkeitä. Suomen kilpailukyvyyn edellytyksenä on maan kaikkien alueiden elinvoiman kasvattaminen kunkin alueen omien vahvuuksien ja älykkään erikoistumisen strategioiden pohjalta. Suomen kannalta riittävä koheesiopolitiikan kokonaissaanto turvaa aluekehittämisen jatkuvuutta eri puolilla maata. Suomalaisen ruoantuotannon ja huoltovarmuuden kannalta on tärkeää, että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan rahoitusvälineen rahoitusta on käytettävissä suorien tukien lisäksi myös maaseudun muun yritystoiminnan kehittämiseen koko maassa.

Koheesiopolitiikan tulevaisuus vuoden 2020 jälkeen

Komissio on käynnistänyt vuonna 2021 alkavaa ohjelmakautta koskevat valmistelut. Ilmastonmuutos, pakolaisvirrat, globaalin talous, turvallisuus, väestön ikääntyminen ja eriarvoistuminen tuovat mukanaan haasteita, joihin on yhteisesti löydettävä ratkaisuja. Brexitin aiheuttaman aukon paikkaaminen tulevassa EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä voi osin olla mahdollista, mutta kokonaisuudessaan koheesiopolitiikan määrärahojen ennustetaan joka tapauksessa supistuvan. Paikallis- ja aluetasolla on keskeinen rooli koheesiopolitiikan toteutuksessa myös tulevaisuudessa. Pohjoisen harvaan asutun alueen erityisasema, arktisen alueen mahdollisuudet, Itämeren alueen yhteistyö sekä ulkorajayhteistyö Venäjän suuntaan ovat suomalaisten kuntien ja maakuntien kannalta keskeisiä maantieteellisiä teemoja.

Koheesiopolitiikan tulee tukea kilpailukyvyyn vahvistamista, osaamista, laaja-alaista innovatiivisuutta, työllisyyttä sekä älykästä erikoistumista. Tavoitteena tulee olla ohjelmarakenteiden yksinkertaistaminen. Hallinnollista taakkaa pitää keventää etenkin niissä jäsenmaissa, joissa rahoitusvolyyymi suhteessa aluetalouteen on alhainen. Euroopan rakenne- ja investointirahastojen säännösten yhteensovittamista sekä keskenään että maaseuturahaston kanssa on tarpeen jatkaa.

TEN-T -verkon kehittämistarpeet

TEN-T -verkko on kaksitasoinen liikenneverkko, joka muodostuu ydinverkosta ja kattavasta verkosta. Ydinverkon on määrä valmistua vuoden 2030 loppuun mennessä. Euroopassa on kaikkiaan yhdeksän ydinverkkokäytävää, joista kaksi - Scandinavian-Mediterranean ja North Sea-Baltic - ulottuu eteläiseen Suomeen. Kansallisena tavoitteena on Tornioon ulottuvan pääradan (sekä valtatie 4:n) lisääminen North Sea-Baltic -ydinverkkokäytävään ja samalla Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineen piiriin. Verkkojen Eurooppa -välineen rahoituksen turvaaminen myös seuraavalla EU-ohjelmakaudella on tärkeää, sillä se tukee tavoitetta linkittää koko Eurooppa pohjoisia alueita myöten EU-markkinoihin.

Kaupunkiagenda

Kaupunkiagendan tavoitteena on edistää kaupunkipolitiikkaa EU-tasolla ja mahdollistaa kaupunkien osallistuminen EU-politiikan muotoiluun. Kaupunkiagendalla tavoitellaan monitasoisuutta ja parempaa sääntelyä, kaupunkien näkökulmasta paremmin toimivaa rahoitusta ja parempaa tietämystä. Kaupunkiagendaa toteutetaan teemakohtaisissa kumppanuusverkostoissa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan hahmotettaessa kansallisen ja EU-tason kaupunkipolitiikan parhaita käytäntöjä on samalla varmistettava, että kaupunkipolitiikan päävastuu säilyy jäsenmailla itsellään. EU täydentää jäsenmaiden toimia.

Arktista aluetta koskeva EU:n politiikka

Komissio on esittänyt arktiselle politiikalle kolme painopistettä: ilmastonmuutos ja arktisen ympäristön suojeleminen, kestävä kehitys arktisella alueella ja sen ympäristössä sekä kansainvälinen yhteistyö arktisen alueen asioissa. Luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen, toimivat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet, innovaatioiden edistäminen ja tuotteistaminen sekä digitalisaatio ovat myös suomalaisten kuntien ja maakuntien kannalta keskeisiä tavoitteita. Arktisten kaupunkien infrastruktuuriin ja energiatehokkaisiin hankkeisiin tehtävät investoinnit sekä toisaalta väestön palvelut erityisesti harvaan asutuilla alueilla synnyttävät uutta yritystoimintaa. Alkuperäiskansojen arktisen osaamisen hyödyntäminen ja päätöksentekoon osallistuminen on tärkeää myös kansallisessa ja alueellisessa toiminnassa.

Energiaunioni ja ilmastonmuutospolitiikka

Komissio jatkaa vuonna 2018 energiaunionistrategian täytäntöönpanoa. Komission aloitteet koskevat uusiutuvan energian direktiivin uudelleentarkastelua ja bioenergian kestävyyskriteerijä, energiatehokkuusdirektiivin sekä rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudelleentarkastelua, sähkömarkkinamallia koskevaa pakettia ja energiaunionin hallintomallia. Useat kunnat tekevät määrätietoista työtä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi. Kuntien energiayhtiöt ovat merkittäviä energiantuottajia. Kunnat ovat myös merkittäviä energian kuluttajia. Energiaratkaisut ovat osa kuntien pitkäjänteistä yhdyskunta- ja liikennesuunnittelua. Energiakysymys liittyy myös julkisiin hankintoihin. Kuntaliiton päähuomio on molempien energiatehokkuusdirektiivien uudelleentarkasteluissa ja uusiutuvan energian kohtelussa. Komissio aikoo julkaista vuonna 2018 kaksi aloitetta, joilla tähdätään vuoteen 2025. Aloitteet koskevat Euroopan kestävää tulevaisuutta ja EU:n energia- ja ilmastopolitiikkaa. Kuntaliitto seuraa aloitteiden vaikutuksia kuntien ja maakuntien kannalta.

Kiertotalous

Kiertotalousohjelman tavoitteena on poistaa taloudellisia ja ympäristöön liittyviä huolenaiheita maksimoimalla resurssien käytön tehokkuus koko arvoketjussa mukaan lukien kestävä kulutus, tuotanto ja jätehuolto. Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa innovoinnin avulla uusien markkinoiden ja liiketoimintamallien kehittäminen. Kuntaliitto kannattaa lähtökohtaisesti kiertotaloutta edistävien toimien täytäntöönpanoa ja siirtymistä pois lineaarisesta taloudesta. Kuntien toimia, kuten ilmastostrategioita ja vihreitä julkisia hankintoja, on tuettava ja niihin on kannustettava vapaaehtoisuuden pohjalta.

Julkisen jätehuollon tarkoituksena on varmistaa tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti toimiva jätehuolto ja ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa sekä terveys- ja ympäristöhaittoja. Siksi kierrätyksen lisääminen tulee perustua markkinoiden imuun ja tukea aitoa talousmallia. Toimien ei tule johtaa heikkolaatuiseen ja asukkaille kalliiseen kierrätysjärjestelmään. Myös muovien osalta tulee aina arvioida kierrätyksen ja uudelleenkäytön vaatima energiamäärä ja toimenpiteiden aiheuttamat ilmasto- ja terveysvaikutukset.

Komissio suunnittelee lainsäädäntöehdotusta, joka koskee uudelleenkäytetyn veden vähimmäisvaatimuksia, jos sitä käytetään esimerkiksi kasteluun tai pohjaveden muodostamiseen. Kuntaliitto kannattaa vähimmäisvaatimusten säätämistä, mikäli esimerkiksi jätevettä käytetään uudelleen. Jäsenmaita ei kuitenkaan tule velvoittaa veden uudelleenkäyttöön. Juomavesidirektiivin tarkistus kohdentuu pääasiassa veden kanssa kosketuksissa oleviin rakennustuotteisiin, raportoinnin uudistamiseen, veden hinnoitteluun ja sosiaalisesti syrjäytyneiden oikeuteen veteen. Kuntaliiton tavoitteena on varmistaa kunnallisen vesihuollon toimintaedellytykset ja turvata jatkossakin talousveden terveellisyys ja turvallisuus.

Digitaaliset sisämarkkinat

Digitaalisten sisämarkkinoiden tarkoituksena on yhdistää kansalliset markkina-alueet yhtenäiseksi sisämarkkinoiksi. Kuntia koskevia osa-alueita ovat muun muassa avoin data, sertifioidut pilvipalvelut, sähköiset terveyspalvelut, sähköiset hankintamenettelyt, liikennesuunnittelu, älykäs mittaus energia-alalla, tekijänoikeuslainsäädäntö, tietosuoja ja sähköinen arkistointi. Strategia on kuitenkin vahvasti yritys- ja kuluttajakeskeinen. Julkishallinnon roolia palveluiden järjestäjänä ja tuottajana käsitellään lähinnä irrallisena e-hallinto -osiona. Kuntaliitto kannattaa digitaalisten sisämarkkinoiden nykyistä vahvempaa hyödyntämistä. Kunnat tulee ottaa selkeästi huomioon strategian toteuttamisessa. Kunnat tuottavat keskeisesti juuri niitä palveluita, joissa digitaaliset ratkaisut komission mukaan nousevat keskeiseen asemaan: sosiaalipalvelut, terveyssektori, sivistysektori ja kulttuuri.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin tavoitteena on syvemmän ja oikeudenmukaisemman talous- ja rahaliiton luominen. Sosiaalisten oikeuksien pilarissa määritellään 20 periaatetta, joilla edistetään kansalaisten yhtäläisiä mahdollisuuksia ja pääsyä työmarkkinoille, oikeudenmukaisia työoloja sekä sosiaalista suojelua ja osallisuutta. Kuntaliiton tavoitteena on, että EU:n taloudellista kilpailukykyä, kansalaisten hyvinvointia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta kehitetään tasavertaisesti. Sosiaalisten oikeuksien pilari mahdollistaa parhaassa tapauksessa tiedon ja hyvien käytäntöjen jakamisen jäsenmaiden sekä alue- ja paikallishallintojen kesken. Sosiaalisten oikeuksien pilarin ei tule olla oikeudellisesti sitova, eikä se saa rajoittaa jäsenvaltioiden oikeutta määritellä omien sosiaaliturvajärjestelmiensä peruseriaatteita. Monet pilarin tavoitteet ovat saavutettavissa vain kansalliseen toimivaltaan kuuluvien alojen kautta. On välttämätöntä, ettei unionin toimivaltarajoja ylitetä erilaisten ohjausmekanismien kautta.

Koulutuspolitiikka ja ammatillinen koulutus

Euroopan koulutuspoliittista tulevaisuutta ohjataan laatimalla yhteinen kunnianhimoinen suunnitelma siitä, miten kulttuurilla ja koulutuksella edistetään yhtenäisyyttä ja opiskelija- ja työmarkkinaliikkuvuutta. Kuntaliitto korostaa, että koulutuksen kuntaperusteisuuden tulee säilyä tulevaisuudessakin. EU:n linjauksissa ja päätöksissä tulee ottaa huomioon kansallisten koulutusjärjestelmien erityispiirteet. Ei ole syytä esimerkiksi pyrkiä harmonisoimaan tutkintoja Euroopan tasolla. EU-ohjelmissa tulee säilyttää elinikäisen oppimisen näkökulma, jotta vanhenevasta väestörakenteesta huolimatta työelämätaitoja voidaan ylläpitää ja uudistaa.

Ammatillinen koulutus on tulossa poliittiseen keskusteluun sekä EU:ssa että jäsenmaissa. Ammatillisella koulutuksella voidaan osaltaan vastata useisiin haasteisiin. Sen avulla ei kuiten-

kaan voida ratkaista esimerkiksi talouden rakenteellisia ongelmia tai luoda merkittävästi työpaikkoja. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että EU:ssa tunnustetaan Suomen kuntaperusteinen ammatillisen koulutuksen järjestelmä. Oppisopimuskoulutus on EU:ssa ja jäsenmaissa nostettu vahvasti esille ammatillisen koulutuksen väylänä. Kuntaliitto pitää tärkeänä uudenlaista tapaa yhdistää eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa oppimista siten, että opiskelija saa parhaat mahdolliset yleissivistävät ja ammatillisen valmiudet.

EU:n muuttoliikeagenda

EU:n muuttoliikeagendan avulla pyritään parantamaan muuttoliikkeen hallintaa Euroopassa. Komission tavoitteena on tehokas, oikeudenmukainen ja ihmisarvoa kunnioittava turvapaikkapolitiikka. EU haluaa kehittää maahanmuuttoa myös vastaamaan väestökehityksen ja työvoimatarpeen haasteisiin. Tarkoituksena on luoda laillisia väyliä saapua unionin alueelle. Kunnat ovat keskeisessä asemassa maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kunnilla on tärkeä tehtävä myös maahanmuuttajien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukemisessa. On välttämätöntä, että kunnat voivat hyödyntää EU-rahoitusta kotouttamistoimissa. Kuntaliitto suhtautuu myönteisesti EU:n toimenpiteisiin työvoiman maahanmuuton edistämiseksi. Kotouttamisen ja kolmansien maiden kansalaisten rekrytointiin liittyvien lupamenettelyjen tulee jatkossakin kuulua kansalliseen toimivaltaan.

Naisten ja miesten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen EU:ssa

EU:n painopisteitä tasa-arvon edistämässä ovat muun muassa naisten osuuden kasvattaminen työmarkkinoilla, sukupuolten palkka- ja eläke-erojen pienentäminen ja naisten köyhyyden torjuminen, tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa sekä sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen. Vuonna 2018 ajankohtaista on komission toimintaohjelma sukupuolten palkkeron kaventamiseksi. Tasa-arvo työelämässä sekä työn ja perheen yhteensovittaminen ovat keskeisiä tavoitteita sosiaalisten oikeuksien pilarissa. Kuntaliitto kannattaa EU:n tavoitteita sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, muun muassa huoltovelvollisuuden tasaisempaa jakautumista sekä naisten köyhyyden vähentämistä. Sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää kansallisesti, eikä uutta EU-lainsäädäntöä ei tulisi antaa.

Komission ehdotukset monialaisen syrjinnän vastaiseksi direktiiviksi ja esteettömyysdirektiiviksi ovat vireillä. Julkisten verkkopalvelujen ja mobiilisovellusten saavutettavuutta koskeva direktiivi tuli voimaan vuonna 2016. Komissio on sitoutunut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisuuden edistämiseen. Myös vammaisten ja ikääntyneiden verkkoon pääsyn edistäminen on keskeinen painopiste. Kuntaliitto pitää hyvänä unionin toimia kansalaisten yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tavoitteita tulee toteuttaa pääsääntöisesti kansallisesti. Suomen yhdenvertaisuuslaki on jo hyvin kattava ja koskee koko kuntakonsernia.

Talous- ja rahaliiton toteuttaminen

Komission tavoitteena on lisätä Euroopan talous- ja rahaliiton yhtenäisyyttä, tehokkuutta ja demokraattista vastuuvollisuutta vuoteen 2025 mennessä. Komissio ehdottaa muun muassa Euroopan valuuttarahaston perustamista, uutta Euroopan talous- ja finanssiministerin tehtävää, uudenlaisia EU:n rahoituksen välineitä sekä muutoksia EU:n julkisen talouden ohjausta koskevaan lainsäädäntöön. Komissio on laatinut viime vuosien aikana useita vastaavanlaisia talous- ja rahaliiton kehittämislinjauksia. Jäsenmaat ovat pääosin suhtautuneet varauksellisesti komission ajatuksiin. Kuntaliitto pitää talous- ja rahaliiton yleisiä tavoitteita kannatettavina. Koska kokonaiskuva on epäselvä, talous- ja rahaliittoa pitää kehittää pienin, selkein ja realistisin askelin. Euroopan valuuttarahaston perustamisesta tai uudesta talous- ja finanssiministerin tehtävästä ei tule tehdä sitovia päätöksiä vielä tässä vaiheessa.

Kuntaliitto kannattaa valtaosin pääomamarkkinaunionin tavoitteita. Kuntatoimijoiden tehokkaan ja kilpailukykyisen rahoitushuollon kannalta on tärkeää, että rahoitusmarkkinat monipuolistuvat ja niiden toimivuus paranee. Mahdollisiin yhteisvastuun elementteihin - esimerkiksi yhteisvastuulliset joukkovelkakirjalainat eli niin sanotut eurobondit - Kuntaliitto suhtautuu erittäin varauksellisesti. Hyvin toteutettu ja valvottu pankkiunioni edistää rahoitusmarkkinoiden toimivuutta, vakautta ja kilpailua, jotka ovat ensiarvoisen tärkeitä kuntien investointien rahoituksessa.

Lisätiedot EU-asiain päällikkö Erja Horttanainen, Suomen Kuntaliitto puh. 050 5252 145, erja.horttanainen@kuntaliitto.fi